МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА

УКРАЇНСЬКА ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ ТА ІСТОРІЯ ГЕОГРАФІЇ В УКРАЇНІ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної наукової конференції
(7-10 жовтня 2009)

Чернівці 2009

ББК 26.8$_г$ (4УКР)
У 453
УДК 911(477)(09)

У 453 Українська історична географія та історія географії в Україні: Матеріали міжнародної наукової конференції (7-10 жовтня). - Чернівці: Рута, 2009. - 186 с.

Збірник містить тези і тексти доповідей, що стосуються сучасних тенденцій розвитку української історичної географії та історії географії в Україні.

Авторами збірника є провідні вчені та молоді науковці України, Польщі, Росії, Румунії, Німеччини.

Редакційна колегія:

Руденко В.П., д.геогр.н.;
Джаман В.О., д.геогр.н.;
Круль В.П., д.геогр.н.;
Гуцуляк В.М., д.геогр.н.;
Олійник Я.Б., д.геогр.н.;
Іщук С.І., д.геогр.н.;
Топчієв О.Г., д.геогр.н.;
Денисик Г.І., д.геогр.н.;
Заставецька О.В., д.геогр.н.;
Дністрянський М.С., д.геогр.н
Киналь О.В., к.геогр.н.;
Дутчак М.В., к.геогр.н.;
Сухий П.О., к.геогр.н.;
Скрипник Я.П., к.геогр.н.

Наукові редактори:

Джаман В.О., д.геогр.н.,
Круль В.П. д.геогр.н.

Рецензенти:
Шаблій О.І, д.геогр.н.,
Кілінська К.Й., д.геогр.н.,
Кирилюк М.І. д.геогр.н.
.

Тези доповідей подано в авторській редакції. Погляд редколегії збірника не завжди співпадає з позицією авторів опублікованих матеріалів. Автори повністю відповідають за підбір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей

©Чернівецький національлний університет
імені Юрія Федьковича, 2009

Молочко В.В.
РОЗВИТОК АТЛАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО КАРТОГРАФУВАННЯ 171
Печенюк О.О.
НЕСПРИЯТЛИВІ ГЕОЛОГІЧНІ ЯВИЩА НА ТЕРИТОРІЇ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 172
Полякова Н.О., Шевченко В.О.
КАРТОСЕМІОТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ЕТАПИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ . . 173
Потокій М.В.
РОЗРОБКА Я.І. ЖУПАНСЬКИМ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО
КАРТОГРАФУВАННЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ 173
Прокопець В.В., Рудюк Я.О.
ЦІННІ ГЕОЛОГІЧНІ ПОСІБНИКИ ДЛЯ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ 174
Путренко В.В.
ГЕОІНФОРМАЦІЙНЕ АТЛАСНЕ КАРТОГРАФУВАННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ 176
Ранський М.П.
ЗАСТОСУВАННЯ КАРТОГРАФІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ПРИ
РОЗМЕЖУВАННІ ЗЕМЕЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ТА КОМУНАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ В СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ 176
Савицька О.В.
ТЕНДЕНЦІЇ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ЛАНДШАФТНОГО
ПЛАНУВАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ КУРСІ
«МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПЛАНУВАННЯ ЛАНДШАФТУ» 177
Скрипник Т.Ю.
ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА У ШКОЛАХ БУКОВИНИ В АВСТРІЙСЬКИЙ ПЕРІОД 178
Скрипник Я.П., Скрипник Т.Ю.
НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДИДАКТИКИ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ 179
Смірнов Я.В.
З МЕТОДИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ДАНИХ LANDSAT
ПРИ ГІС-МОДЕЛЮВАННІ БАСЕЙНОВИХ СИСТЕМ 180
Тімець О.В.
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ 181
Туряк Т.Ю.
ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ 182
Фостій В.В.
СУЧАСНА ШКІЛЬНА ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА УКРАЇНИ 183
Янковська Л.В.
ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ ШЛЯХОМ
ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ 184
Hartmann A., Janisch M, Leonhardt H, Wolodtschenko A.
NATIONAL ATLAS OF THE UKRAINE: A CARTOSEMIOTIC PORTRAIT 185

австрійської системи освіти на теренах краю аж до ренесансу українського шкільництва та подальшого його занепаду в роки першої світової війни.

Аналіз еволюції навчальних планів різних типів шкіл Буковини цього періоду свідчить про наростаючу тенденцію освіти підростаючих поколінь від оволодіння елементарними навичками читання, рахунку, письма, до всебічної освіти на рівні тогочасної науки. Хоча й у кожному навчальному плані основним предметом була релігія, та наявність у них таких дисциплін, як мова, історія, географія та ін., створювала передумови для вільного виховання особистості та формування у неї передового світогляду. Для змісту географічних знань, які діти отримували в школі, визначальним були їх природовідповідність, національно-усвідомлювальна спрямованість, зв'язок з життям рідного краю. Так, викладання дисциплін природознавчого змісту мало за мету: ознайомлення дітей з природними явищами довкілля та їх характеристиками; формування уяви про «Вселенну» і природу як один організм; отримання знань про флору й фауну, корисні копалини рідного краю; збудження інтересу і розвиток любові до природи. Водночас учні отримували початки природоохоронних знань, ознайомлювались з сільськогосподарською діяльністю, що закріплювались «на шкільних городцях».

Ставлення органів управління школами до предметів природничого циклу на різних етапах шкільництва було неоднаковим. Починаючи з 1819 р., вони були цілком вилучені з навчального плану, а після реформи середньої освіти у 1849 р. «Природописна історія» набуває самостійності й рівноправ'я у школах Буковини. Цей предмет інтегрував у собі фізичні, біологічні, географічні, історичні й хімічні знання. Його викладання будувалося концентричним способом і складалося із двох ступенів вивчення: перший – I-II класи (давалися загальні уявлення); другий – V-VI класи (´рунтовне засвоєння тем).

У заснованій у Чернівцях у 1863р. вищій реальній школі розширюється та поглиблюється зміст викладання природничих дисциплін, який збільшується до 23% всього навчального часу. Навчалися діти за німецькомовними підручниками А. Покорні та Ф. Гребера, а пізніше К. Фріча та Ф. Розіцького. Важливе значення для підготовки дітей Буковини до навчання українською мовою мало введення у школах у 1892 р. «Читанки для шкіл народних» О. Поповича. У третій частині читанки – «Географія» – вміщено багатий краєзнавчий матеріал, а в оповіданнях четвертої частини – докладно описувались повіти Буковини: географічне розташування, природа, міста і села, вміщались місцеві перекази й легенди. Детально тут розповідається про крайову столицю – Чернівці. В оповіданні «Гуцулы на полонині» розкриваються побут, культура, заняття гуцулів та природа Карпатських гір.

В середніх школах Буковини до 1909 року Географія та Історія читалися як один предмет. У подальшому вони розділилися і стали вивчатися за спеціальними підручниками. Для навчання географії користувалися підручниками Ю. Левицького «Географія для першого класу середніх шкіл», Ф. Умляфта в перекладі М. Кордуби «Учебник географії для нижчих кляс австрійської гімназії» та книгою для читання з природознавства І. Синюка «Образки з життя природи». При вивченні фізичної географії учні набували знань про кулястість Землі, різноманітність її поверхні, складові частини річки, основні моря й океани. Вивчалися тут і фізико-географічні умови п'ятьох континентів Землі та народи, що їх населяють.

Загалом, буковинські школярі в австрійський період оволодівали досить широким колом знань про природу довкілля. Методичні підходи до вивчення природничих дисциплін давали можливість учням не тільки осмислювати закономірності розвитку природи та зв'язки між природними явищами, але й дозволяли виробляти у школярів важливі практичні уміння щодо орієнтування за картою на місцевості та у просторі загалом.

УДК 911.2:528.004:63 (477)

Я. П. Скрипник[1], Т. Ю. Скрипник[2]

[1]Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

[2]Чернівецька загальноосвітня школа I-III ст. №5 Чернівецької міської ради

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДИДАКТИКИ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ

Ya.Skrypnyk, T. Skrypnyk. Newest technologies of didactics of natural education

Authors analyse modern methods and technologies of studies in school and higher educational establishments.

Keywords: computer studies; methods of studies; testing didactics.

Застосування новітніх технологій у освітніх закладах впливає на зміст, форми і методи навчання та управління навчально-пізнавальною діяльністю. Новітні інформаційні технології здатні замінити всі типи традиційних технічних засобів та забезпечити високоякісне моделювання натуральних об'єктів і явищ,

можливості проведення теоретичних, практичних і лабораторних занять, навчальних та виробничих практик тощо. На сьогодні дидактика комп'ютерного навчання загальноосвітнім і прикладним дисциплінам в Україні перебуває у зародковому стані, що обумовлює акцентування уваги у науково-методичній роботі на аналізі й узагальненні відповідного існуючого досвіду. Виділяють декілька основних напрямів у використанні комп'ютерних технологій і мультимедіа у освітньому процесі: дистанційне навчання; демонстрація матеріалів (картмоделей, ілюстрацій тощо); моделювання процесів; ГІС-навчання; контроль знань; створення електронних посібників; самостійна робота студентів (учнів).

Аналіз науково-освітнього методолого-методичного потенціалу ГІС-технологій у галузі природничих наук, в т.ч. землевпорядкування, дозволяє сформулювати ряд таких положень:

• сучасна наука, що так чи інакше пов'язана із пізнанням геопростору, вже не може ефективно розвиватись оминаючи геоінформаційний методичний інструментарій;

• застосування ГІС-технологій дозволяє по новому візіювати просторово-часові взаємозв'язки геосистем та забезпечує конструювання нових видів актуальних і прогнозно-експертних геоінформаційних картмоделей;

• оперативність опрацювання значних масивів різноякісної і різноформатної інформації, як фундаментальна властивість ГІС, сприяє стрімкому нарощуванню темпів наукових досліджень та їх поглибленню;

• надання ГІС-технологіями властивостей інтерактивності, мультимедійності, багатовимірності й динамізму картмоделям дозволяє значно розширити поле застосування аналітико-синтетичних методів щодо пізнання і трактування просторово-часових властивостей геооб'єктів і геопроцесів;

Здійснювана в Україні модернізація освіти й науки повинна ґрунтуватися на прагматичних засадах компетентнісного підходу у набутті фахових знань і навиків. Це продиктовано існуючою ситуацією на ринку праці, що у свою чергу обумовлено вимогами роботодавця до працівника. З іншого боку, інтенсивне використання в цьому плані дидактичного потенціалу новітніх технологій і забезпечить ефективність формування професійного універсалізму – здатності працівника при життєвій необхідності змінювати сфери і способи діяльності, при цьому безболісно адаптуватися до нових кваліфікаційних умов завдяки наявності достатньо широкого базового освітнього рівня.

Проблемним питанням сьогочасної освіти є контроль знань в усіх його формах згідно прийнятих вимог кредитно-модульної системи навчання. Досвід впровадження цієї системи дозволяє стверджувати таке: кредитно-модульне оцінювання у сучасних умовах доцільно здійснювати у тестовій формі; тестове оцінювання вимагає вдосконалення змісту та забезпечення доступності і відкритості завдань, їх стандартизованості та нарощування об'єму й урізноманітнення; максимальна ефективність тестового контролю досягається лише шляхом його автоматизації. У нашому випадку, для здійснення поточного модульного та іспитового контролю, використовувався пакет SunRav TestOfficePro, що дозволяє організовувати тестування шляхом Інтернет/Інтранет. Головними функціональними властивостями продукту є такі: тестування, в т.ч. дистанційне; організація тестів у розділи; реєстрація і адміністрування користувачів; аналіз результатів тестування; визначення тестових рейтингів; зберігання тестів та результатів у базі даних; можливість здійснення окрім контрольного і тренінгового (навчального) тестування.

УДК 528.88

Я.В. Смірнов

Чернівецький Національний університет ім. Ю. Федьковича

З МЕТОДИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ДАНИХ LANDSAT ПРИ ГІС-МОДЕЛЮВАННІ БАСЕЙНОВИХ СИСТЕМ

J.V. Smirnov. Methodical elements of employment Landsat data at the GIS modeling basin systems

Automation algorithms for procession geospatial data is one of the most powerful trends of modern GIS technologies. Data from the remote sensing systems serves the main platform for creating GIS-models. Landsat data now is the most preferable source of geospatial data because all the scenes are free. That reason defines using it for creating GIS-models of basin systems that needs many scenes of modeling area. Created GIS-models of basin system can be used for monitoring of natural resources and anthropogenic influence, control and prognostication floods and other emergencies.

Keywords: GIS; Remote sensing; Landsat; Geospatial data; Basin systems.

Загальною тенденцією в процесі розвитку будь-яких досліджень виступає постійна автоматизація процесів обробки інформації. Картографічні дослідження також розвиваються в цьому напрямку, що